

МИЛОРАД ПАВИЧ
СТЪКЛЕНИЯТ ОХЛЮВ
ПРЕДПРАЗНИЧЕН РАЗКАЗ

Част 3 от „Стъкленият охлюв. Разкази в интернет“

Превод от сръбски: Христиана Василева, 1999

chitanka.info

Читателят може сам да избере с кое от двете уводни заглавия ще започне този разказ и с кое от двете заключителни заглавия ще завърши четенето. От така избраните пътеки зависи какъв разказ ще получи и на кой изход ще стигне. Между другото, ако има желание, човек може да прочете този разказ повече пъти по различен начин. Останалото е работа на писателя.

ГОСПОЖИЦА ХАТЧЕПСУТ

Госпожица Хатчепсут, продавачка в един магазин за дамско бельо, се събуди пак много късно и с усещането за самотност. Сънувала бе стомна с две гърла. В съня ѝ виното се върза на възел и в раздвоени струи напълни едновременно две чаши.

Както обикновено в такива случаи, когато се почувстваше самотна, тя веднага знаеше какво трябва да направи. Първо погледна към реката. Този ден облаците не бяха успели да хвърлят мост над водата. Ветровете се вихреха срещу течението по десния бряг на Дунав и заприщваха устието на Сава. Привечер тръгна на работа. Работеше втора смяна и оставаше до късно вечер. Този ден при будката за вестници на ъгъла забеляза изискан господин в зимно палто с цвят на черен лак. Застана до него, протегна дясната си ръка с парите към продавача, а с лявата измъкна от десния джоб на господина първата вещ, която напипа там. В този момент продавачът ѝ подаде вестника и тя напусна незабелязано мястото на кражбата. Господинът влезе в колата си с цвета на палтото му и изчезна.

Сега на госпожица Хатчепсут ѝ оставаше по-леката част от работата. На Терезия тя извади от чантата си малко огледалце и се вдълбочи в него. Беше доволна от образа си, който видя в огледалото:

Жалко, че тази картина не може да остане тук. А кой знае, може и да остане? Впрочем поне подпис ще сложа. И целуна огледалцето, оставяйки на стъклото малко от червилото си. В подлеза на Теразия се качи на ескалатора и без да я усетят, пусна огледалото в чантата на една минувачка.

Работата беше завършена успешно и госпожица Хатчепсут си откъсна. В магазина за дамско бельо, където работеше, влезе като преродена, като че с часове е била на масаж, в сауна или на изпотяване под уредите на някой стадион. Усещането за самота беше изчезнало както винаги след като постъпваше по този начин. Винаги същото. Едно нещо откраднеш, друго подариш. И то на различни хора. Без да избираш какво или на кого. Понякога, според случая, се налагаше да обърне реда на ходовете и първо да подари, чак тогава да открадне. Но този път всичко беше наред.

Много по-късно, чак когато се озова за миг сама в магазина, успя да погледне какво бе откраднала от джоба на господина с лакираното палто. Беше запалка. Скъпа и нова-новеничка. Още ѝ се подаваше гаранцията от лъскавото кожено калъфче. На червената камилска кожа

имаше обозначение МОЗИС III. Нещо като знак на собственика. А на капачето беше гравирано:

*Ако ме щракнеш три пъти,
ще ти се изпълни едно желание.*

Госпожица Хатчепсут не успя да разгледа по-подробно плячката си, защото в магазина влезе нов купувач. Тя хвана зад гърба си с лявата си ръка дясната за лакътя и го огледа.

Беше млад мъж с дънки, със синя риза и тъмно сако, с обувки от дълговлакнеста кожа. В ръцете си носеше шлифер и малка кутийка, увита в златна хартия, с панделка отгоре. Първото, което погледна, бяха джобовете му. Съвсем подходящи бяха, малко откренати. Тогава разгледа и онзи, комуто принадлежаха джобовете. Беше странно прошарен въпреки младостта си. Имаше пет пътя, направени в косата му напъряно, от ухо до ухо. Строен, с чудни очи.

„Този е късоглед и в съня си“, помисли тя и го попита какво желае.

Той остави шлифера и кутийката на масичката до нейното кресло и каза със стеснителен, топъл глас:

— Бих искал да купя нощница. Коледен подарък за жена ми. Тя носи четвърти номер.

„Топлината на такъв глас може да се усети нощем някъде високо между две женски крачки, които отекват в пуста улица...“, помисли, а каза:

— Тези номера са горе, на рафта — и притегли стълбичката. Качвайки се, усети неговия поглед върху себе си. Тя държеше този поглед на мястото, нависоко в бедрата, и като слезе, бутна с крака на стълбичката, която незабелязано наклоняваше, златната му кутийка така че тя падна от масата в креслото. Сега кутийката беше отделена от шлифера на посетителя. Надяваше се младият мъж да не забележи липсата ѝ и да я забрави в магазина.

Но тогава той каза нещо толкова неочаквано, че тя остави стълбичката, където си бе, и се загледа в очите му. Като през вода се вглеждаше той през няколко хиляди години право в нея. Тези очи бяха сини от времената, през които я гледаха.

— Може би моето желание ще ви се види прекалено — каза той, — но не умея да купувам дамски нощници. Бихте ли я облекли? Така бих разбрал подходяща ли е или не. Жена ми има почти същата фигура като вас...

Ако не беше кутийката в креслото, госпожица Хатчепсут лесно щеше да отклони предложението. Но сега отговори:

— Не сте единственият, който иска това. Ще я облека в кабината и после ще можете да видите. Само преди това да махна тази стълбичка.

Като знаеше, че женският поглед винаги е по-бърз от мъжкия, госпожица Хатчепсут бутна леко младия мъж със стълбичката така, че ѝ се удаде да пусне незабелязано запалката в джоба му.

Когато се появи в нощницата номер четири, забеляза, че дъхът му спря. В късогледите му очи прочете нещо като думите: „Тази нощ е трудна. Бременна е с нов разкошен ден!“

А го чу да казва тъжно:

— Знаете ли, сега и при най-добро желание не мога да купя тази нощница. Така прекрасно ви стои, че винаги щом я облече жена ми, вечер ще мисля за вас... А не върви. Сама разбирате, нали? Във всеки случай благодаря и лека нощ...

С тези думи той излезе от магазина, загръщайки се с шлифера, а госпожица Хатчепсут силно възбудена го изпрати с поглед по улицата. После все още с нощницата, с трескави пръсти разопакова златната кутийка, като запази хубавата хартия и панделчицата за всеки случай.

Вътре имаше нещо очарователно, чието предназначение тя не можа да отгатне веднага. Разкошен стъклен охлюв, пълен със сребърен прах и запушен с розов восък с фитил в средата. Беше нещо като декоративна свещ. Госпожица Хатчепсут понечи да я запали, но се сети, че е по нощница, че стои в магазина и че вече няма запалка.

ГОСПОДИН ДАВИД ЗЕНМУТ, АРХИТЕКТЪТ

Тъкмо този ден разведената жена на младия архитект Давид Зенмут се почувства особено самотна. Веднага се сети какво трябва да направи. Първо погледна към реката. Този ден облаците не бяха успели да хвърлят мост над водата. Ветровете се вихреха покрай десния бряг на Дунав в посока, обратна на неговото течение, и заприщваха устието на Сава. Бившата госпожа Зенмут с трескави пръсти разопакова мъничката кутийка, увита в златна хартия. Вътре имаше нещо чудесно, чието предназначение там, в магазина за кристал, където го купи предния ден, не можа веднага да отгатне. Чудесен стъклен охлюв, пълен с розов прах и запушен с розов восък с фитил в средата. Беше нещо като декоративна свещ. Подарък за бившия ѝ мъж. За миг поиска да напише нещо като посвещение върху черупката на охлюва, но се отказа. Нямахме доверие на езика.

Знаеше, че езикът е само карта на мислите, чувствата и спомените на човека. „Като всички карти — мислеше си — езикът е стотина хиляди пъти умалена карта на онова, което се опитва да изрази. Стотина хиляди пъти стеснена картина на човешките чувства, мисли и спомени. На тази карта моретата не са солени, реките не текат, планините са равни, а снегът по тях не е студен. Вместо урагани и ветрове там е нарисувана само мъничка роза на ветровете...“

Така, вместо да напише нещо, бившата госпожа Зенмут внимателно махна восъчната тапа, изсипа в тоалетната розовия прах от стъклената черупка на охлюва и на негово място сипа сребърен смъртоносен пясък от едно шишенце, на което пишеше: „Експлозив с голяма разрушителна сила. Запалително!“ След това върна внимателно в стъклената черупка восъчната тапа с фитил в средата.

След като охлювът беше отново в кутийката си, госпожа Зенмут уви подаръка в златната хартия и го върза с панделката.

— Давид положително няма да може да устои на това — промърмори, сложи кутията с панделката на чертожната маса, която до

неотдавна принадлежеше на мъжа ѝ, и излезе от жилището.

Младият господин арх. Давид Зенмут не живееше вече тук. След развода трябваше да си наеме отделно жилище, но чифт ключове от старото жилище, където сега живееше бившата му жена, се намираше все още у него. Той можеше да влезе, когато поиска, при условие, че в това време бившата госпожа Зенмут не е там. Можеше да гледа телевизия, да пийне нещо, но не и да отнесе каквото и да е. Такава беше уговорката. В противен случай, а жена му добре знаеше защо постъпва така, бравата веднага щеше да бъде сменена и полицията уведомена какво липсва от дома.

В този ден архитект Зенмут се отби по време, когато знаеше, че няма да завари бившата си жена. Изми си зъбите със старата си четка, изпи едно уиски със сода и седна. Но не го съдържаше. Мръкваше се, когато забеляза на чертожната си маса кутийката в златна хартия с панделка. Не можа да устои. Взе я, като че крадеше нещо, а всъщност действително я открадна. И излезе на улицата.

Поскита из града, като оглеждаше в коя гостилница да открадне още нещо, и търсеше сгода да разгледа вече откраднатата от бившата си жена вещ. Тогава през витрината на един магазин за дамско бельо съгледа нощници, наслагани на рафта. Без да се колебае, влезе. Младата продавачка там може би подхождаше на намеренията му. От опит знаеше — ако крадеш, трябва да го измамиш другия, преди да си му казал добър ден. След това е късно. Щом влезе, хвърли поглед на нощниците, наредени на рафта и сложени в кутии. Нито една не беше четвърти номер. Каза добър ден и остави нещата си на масата. Поиска да купи една нощница.

— Четвърти номер. Това е номерът на жена ми — каза той.

— Тези тук на рафта са номер трети. Четвърти номер е на полицата — каза момичето. Взе стълбичката и се качи да вземе търсената стока, а той се опита да задигне от тезгяха една нощница трети номер. Но момичето вече слизаше със стоката в ръце, в тесния магазин го бутна леко, като сгъваше стълбичката, и лъхна на опияняващ вносен парфюм. Това осуети опита му за кражба. Тогава той ѝ каза стеснително:

— Знаете ли, не съм много опитен в тези неща. Бихте ли я пробвали вместо моята жена? Приблизително с еднаква фигура сте... Много бихте ми помогнали...

Тя го измери с поглед, тежък най-малко кило и триста грама. Но за негова изненада се съгласи. Влезе в кабинката да облече нощницата, а в това време господин арх. Давид Зенмут не устоя. При втория опит мушна в джоба си една от нощниците номер три, като остави на тезгяха акуратно затворената кутия, така че нищо не можеше да се забележи.

Когато момичето излезе от кабината по нощница, той си помисли, заслепен от вида ѝ: „Като че виждам за пръв път. Когато ти се случи подобно нещо, е като да си видял някого в предишен живот. На такава жена си струва да построиш къща, да ѝ бъдеш поклонник или каквото и да е, да ѝ гледаш децата, да ѝ станеш обожател или приятел...“

Така си мислеше. А каза:

— Знаете ли, не мога да купя тази нощница. Твърде скъпа е за мен.

И изхвъркна от магазина с пляквата в джоба. Едва успя да си вземе шлифера.

Като обиколи няколко заведения, за да убие времето, след две-три дребни кражби на цигари около полунощ той намери пред къщи, или по-точно — пред наетото жилище, телефона си изхвърлен на стълбите. Поради неплатени сметки го бяха изгонили от квартирата. Отчаян, в съседното кафененце включи за миг телефонния секретар и изслуша обажданията. Имаше само едно. Обаждаше се бившата му жена. Гласът от кутията беше приветлив:

— Знам, че си идвал. Знам и какво си направил. Пак си откраднал нещо. Малката златна кутия с панделката. Но не се бой, не те обадох на полицията. Засега. Този път си взел само подаръка, който ти бях приготвила за Коледа...

На това място той прекъсна рязко съобщението и почна да си претърсва джобовете. Но кутията в златна хартия с панделка я нямаше никъде. Напрягаше си ума да си спомни къде може да я е забравил, но нищо не се сещаше. Още веднъж си претърси джобовете и тогава напипа нещо, чиято форма не можа да познае под пръстите си. Извади от джоба скъпа мъжка запалка в кожено калъфче, без да може да се сети как е попаднала тази вещь в шлифера му и кога и от кого я бе откраднал... На запалката пишеше:

*„Ако ме щракнеш три пъти
ще ти се изпълни едно.“*

ДЪЩЕРЯТА, КОЯТО БИ МОГЛА ДА СЕ НАРИЧА НИФЕРУРЕ

Отседна в най-близкия хотел, на сутринта нае нова квартира на кредит и някъде привечер тръгна да обходи заведенията, в които бе прекарал част от предишната нощ. Никъде нямаше и следа от неговия подарък, увит в златна хартия. Тогава се сети за момичето от магазина за дамско бельо. В първата книжарница купи тъмносин плик, напръскан със звезди, и сложи в него откраднатата снощи нощница. После отиде в магазина за дамско бельо и каза на продавачката, като ѝ подаде подаръка: — Дойдох, госпожице, да се извиня. Вчера ви излъгах и това не е хубаво. Аз нямам жена и не исках да купувам нощница. Исках вас да видя в нощницата. Толкова хубаво ви стоеше, че нощес не можах да заспя. Едва дочаках да се отворят магазините и ви купих за подарък същата нощница.

— Не е същата — отговори момичето и се засмя, — тази е трети номер.

При тези думи младият мъж се тръшна в креслото. Беше разобличен. Най-сетне каза с отчаян глас:

— Да ви питам нещо между другото... Снощи не съм ли забравил при вас едно пакетче, увито в златна хартия?

— Пакетчето, увито в златна хартия? С панделка?

— Да, да!

— Не сте го забравили тук — каза момичето решително, — щях да го намеря и щях да знам, както винаги знаем и връщаме на купувачите, ако са забравили нещо при нас... Но сега аз да ви попитам нещо. Какво правите, когато на Бъдни вечер се чувствате самотен? Има ли начин неусетно да се изчезне от този свят?

Той я погледна изумено. Клепките ѝ докосваха веждите и ги разбъркваха. От очите ѝ се виждаше, че вечността е несиметрична. Попита я:

— Не сте ли имали някога дъщеря? Отдавна. Преди много, много години.

— Имате предвид преди четири хиляди години ли? Може и да съм имала. Но сега нямам. И затова съм сама по празниците. Искате ли да дойдете у дома на Бъдни вечер да я погледате малко?

— Кого?

— Ами тази дъщеря, която нямам. Ето ви моя адрес.

— С удоволствие — каза младият мъж, целуна продавачката по ухото и си тръгна. На вратата спря и добави: — Аз ѝ знам името.

— На кого?

— Ами на тази дъщеря, дето я нямате. Казвала се е Ниферуре.

ДЕКОРАТИВНАТА СВЕЩ

Госпожица Хатчепсут обичаше животни, особено котки, вносни парфюми и вносни цветя. Но нямаше достатъчно доходи за своите слабости. Нямаше пари дори за някое „джобно куче“. За Бъдни вечер едва набави риба и юфка да я приготви със сливов конфитюр. За подаръци, разбира се, не можеше и да помисли. Като свърши подготовката за вечерята, се облече, спусна с черен молив вътрешните ъгли на очите си надолу, за да ги отдалечи от носа, а външните краища на клепките продължи с дебел молив почти до ушите. Около челото си върза лента. Горната ѝ устна беше изрисувана равна, а долната — нарочно извита. Чувстваше се добре, доволна от вида си. Като пред някакъв завоевателски поход. Отиде до прозореца и погледна към реката.

— Облаците прехвърлиха водата — заключи тя.

После внимателно отви златистата хартия и извади стъкления охлюв. Не ѝ харесваше сребристият пясък, с който беше пълна стъклената черупка. Извади внимателно восъчната тапа и изтърси в тоалетната съдържанието на охлюва. После изплакна черупката, подсуши я и я напълни със своя ароматен син прах за къпане. След това върна на мястото восъчната тапа с фитила. Охлювът пак можеше да се употреби като декоративна свещ и просветваше красиво със синята си утроба. Цветът на охлюва напомняше сега очите на младия мъж, чието посещение очакваше.

— Атлантида-синьо — каза момичето и се учуди на тези думи.

— Глупости — каза сама на себе си, — откъде знаеш, че това е „атлантида-синьо“?

След няколко минути стъкленият охлюв беше отново в кутията си, увит в златната хартия и вързан на кръст с панделката. Готов да бъде връчен като подарък.

В това време се звънна на вратата. Посетителят носеше вино. И топлия си глас. Тя го настани на масата и седна до него. Взе четири

ореха и ги хвърли на четири страни, като прекръсти стаята. После извади от чекмеджето стъкления охлюв и му го даде.

— Това ти е коледният подарък от мен — каза и го целуна.

На него му светнаха очите. Трепетен като дете, разви златната хартия и извади стъкления охлюв. На лицето му се изписа учудване.

— Не е възможно да не си знаел какво има в кутийката? — попита госпожица Хатчепсут.

— Не знаех — отвърна той.

— Разочарован ли си?

— Да.

— Да?

— Не. Прекрасен е. Благодаря ти.

После я прегърна.

— И аз имам подарък за теб — добави с намерение да заглади малко работата. Извади на масата червено-бял плик, посипан с миниатюрни огледалца. Госпожица Хатчепсут разви подаръка и намери в пликчето вече познатата ѝ запалка с гравирания надпис за изпълнение на едно желание. Госпожица Хатчепсут беше малко смутена от развоя на вечерта. Сега тя беше разочарованата. И за да заглади и тя малко работата, съобщи:

— Знам как се казваш.

— Откъде знаеш?

— Не зная точно откъде, но знам. И то отдавна. Може би зная това по миризмата. Казваш се Зенмут.

— Не може да бъде. Откъде ти хрумна? — попита и сложи охлюва върху сребърна чинийка, да го запали и да вечерят на свещи.

— Чудесно! — извика госпожица Хатчепсут, подавайки му запалката. — Моля те, запали стъкления охлюв, докато донеса вечерята.

Арх. Зенмут взе запалката и прочете гласно надписа върху нея:

*„Ако ме щракнеш три пъти
ще ти се изпълни едно.“*

— Ще стане, да знаеш, ще ти се сбъдне! Още тази вечер — добави тя, смеейки се.

Тогава той щракна веднъж и запалката се запали. Тя запляска с ръце. Той доближи пламъка до фитила на охлюва и го запали. Стъкленият охлюв заблестя на масата и се превърна в най-красивата декоративна свещ. Стаята като че се откъсна от основата си и се зарея в нежното кълбо светлина.

— Какво правиш? — извика тя. — Трябва да щракнеш три пъти!

— Защо да щракам три пъти, като запалих свещта от първия път?

— Ами така пише на запалката! Не знаеш ли? Всяко нещо, за да бъде чуто, трябва да се каже три пъти.

Тогава той щракна втори път и запалката изхвърли зелено пламъче, което тя дочака с гръмогласно „Браво!“. Когато запалката пламна за трети път, силна експлозия разнесе жилището и тях в него. Останаха само имената. Те могат да се намерят във всяка история на Египет (18-а династия).

ЗАПАЛКАТА

На Бъдни вечер арх. Давид Зенмут отново се отби в квартирата на бившата си жена, която му беше на път. Окъпа се там, изми си зъбите, среса си косата, седна и си хвана колената така, че заприлича на някакъв зар. Почина си няколко минути в това положение. За миг пожела да има в прегръдките си някакво малко създание, дете, може би момиченце, да го защитава и пази... След това извади от джоба си запалката и я сложи в червено-бяло пликче, поръсено с прах, направен от мънички огледалца. Изпи едно уиски и избра от барчето на жена си бутилка синьо италианско пенливо вино. Спря се на синьото дамско шампанско „Блу“, онова, сладкото, с означение „мускат“, а не мъжкото, с надпис „брут“. Като увиваше бутилката в бяла хартия, си помисли, че виното е постоянен болник като жена, а умира като мъж и само някое рядко вино надживява човешкото време...

На бележката от продавачката на дамско бельо прочете адреса ѝ и отиде там, като носеше шампанското. Тя го посрещна с посипана по пода на стаята слама и го прегърна, подавайки му кутийка в златна хартия с панделка.

— Не е възможно! — възкликна той.

— Моят коледен подарък за теб — каза тя.

Той я погледна смутен и помисли, че мракът в очите ѝ е слязъл от небето да пренощува тук. Само звукът на евтините ѝ гривни със звънчета струваше повече от най-скъпото куче.

Разви златистата хартия и за свое удивление намери вътре само една подходяща за момента свещ за еднократна употреба във вид на някаква черупка, пълна със син прашец.

„Значи бившата ми жена наистина умее да обиди човек. Това ми било подарък!“, помисли си той.

— Разочарован ли си? — попита продавачката на дамско бельо.

— Не. Напротив — отвърна, извади от джоба си пликчето на червени и бели линии и го подаде на момичето. — И аз ти донесох подарък.

Тя извади от пликчето познатата ѝ запалка, която бе откраднала преди няколко дни от господина с лакираното палто.

— Чудесно, тъкмо нямах запалка!

Тя прегърна и целуна арх. Давид Зенмут, като добави:

— Запали стъкления охлюв, докато донеса вечерята!

— Какво пише на нея? — подхвърли, докато шеташе около яденето.

— На кое?

— На запалката.

— Имаш предвид упътването за употреба ли? Не знам. Изхвърлих го. За какво ти е упътване за употреба на запалка?

— Ама не, питам какво пише на самата запалка!

— Не си спомням, чакай да видя...

Тогавя тя го изпревари и издекламира по памет:

— „Ако ме щракнеш три пъти подред, ще ти се изпълни едно желание!“ Не пише ли това?

Арх. Давид Зенмут се изуми още веднъж тази вечер. Изобщо не можеше да се сети кога бе откраднал от продавачката на дамско бельо и запалката. А ако не беше нейна, откъде щеше да знае какво пише на нея. За нощницата трети номер знаеше, но че ѝ е откраднал и запалката, това не можеше да си обясни.

Несъмнено нещата с подаръците бяха тръгнали наопаки. Нещо трябваше да се направи, за да не пропадне вечерта. И той подхвърли първото, което му дойде на ум:

— Аз знам как се казваш!

— Наистина ли? — отвърна продавачката на дамско бельо. — Откъде знаеш?

— Не знам откъде, но зная. Ти се казваш Хатчепсут.

— За пръв път някой ми казва това — отвърна тя и сложи стъкления охлюв върху сребърната чинийка, която беше в средата на масата.

Арх. Давид Зенмут щракна тогава запалката. Първия път тя хвърли хубав синкав пламък. И господин Зенмут запали стъкления охлюв. Светлината се разля по масата, озари стаята. Златна светлина имаше навсякъде, дори в техните усти. Това се виждаше, щом проговореха.

— Щракни още веднъж — каза тя, — три пъти трябва.

И втория път запалката се прояви добре. Но не и третия път. Засече.

— Няма значение — каза арх. Зенмут на госпожица Хатчепсут, — няма да ми се изпълни желанието.

— Ще се изпълни, и още как — каза тя и целуна своя архитект Давид Зенмут така, както никой никога не бе го целувал.

Под тази дълга целувка на пода, в сянката на масата, лежеше захвърлено упътването за ползване на запалката:

„ВНИМАНИЕ! ОПАСНО ЗА ЖИВОТА! Да се държи далече от огън. Това не е запалка. Това е оръжие със специално предназначение. Динамитният пълнеж в него се активизира след третото поредно щракване на изделието.“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.